

ΚΩΣΤΑΣ
ΓΟΥΛΙΑΜΟΣ

Όταν τελειώνει μια χρονιά, τον κυριεύει κατάθλιψη "με τη δικτατορία της κατανάλωσης", η οποία, όπως λέει, "διαίρει τα συναισθήματα, δραματοποιεί τα ένστικτα, πολλαπλασιάζει το σώμα". Μια συζήτηση με τον αντιπρόεδρο του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου - ερευνητή πολιτικής επικοινωνίας, Κώστα Γουλιάμο, την τελευταία Κυριακή του χρόνου, δεν μπορεί παρά να κάνει έναν απολογισμό του 2007, αλλά και μια εκτίμηση για το δίσκετο 2008.

Η Κύπρος μπορεί να γίνει
πρότυπο εκπαιδευτικής ανάπτυξης

Ως Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου πώς βλέπετε να εξελίσσεται η Κύπρος των έξι πανεπιστημίων; Έχω την τιμή να υπηρετώ στο πρώτο χρονικό ακαδημαϊκό ίδρυμα της χώρας. Λειτουργώ στο '61 ως Cyprus College. Τότε δεν υπήρχε αντίστοιχο ίδρυμα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Κύπρου. Σήμερα, ως Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, έχει τη δική του ταυτότητα, διαμορφώνοντας μια σημαντική επιστημονική και κοινωνική διαδρομή. Και στην Κύπρο και στο εξωτερικό. Με καινοτομικές υποδομές, ποιοτικά προγράμματα, πρωτοποριακές έρευνες και υψηλού επιπέδου επιστήμονες, συμβάλλει θετικά στο να καταστεί η Κύπρος κέντρο πανεπιστημιακών υπηρεσιών. Πιστεύω πως η άμιλλα μεταξύ των έξι πανεπιστημίων θα διαμορφώσει ένα δυναμικό σύστημα εκπαίδευσης με προστιθέμενη αξία για την Κύπρο. Η χώρα μας μπορεί να γίνει πρότυπο εκπαιδευτικής ανάπτυξης για πολλά κράτη. Το έργο σας διδάσκεται στα καλύτερα 20 πανεπιστήμια του κόσμου. Έχει μεταφραστεί σε πέντε γλώσσες. Σημαντικά ακαδημαϊκά περιοδικά σας θεωρούν από

τους επιγόνους των θεωρητικών της περίφημης Σχολής της Φρανκφούρτης. Τι το ιδιαίτερο κομίζει το έργο σας και εισπράττετε αυτές τις διακρίσεις; Μιλώ για ασυμμετρία πολιτισμικής επικοινωνίας. Διατυπώνω τους τύπους χειραγώγησης που καλλιεργεί τόσο η σύγχρονη νεοαποικιοκρατική ηγεμονία - από τα μοντέλα εκπαίδευσης μέχρι την ενημέρωση και τη μαζική κουλτούρα - όσο και η βιομηχανία του «ελεύθερου» χρόνου. Αποκαλύπτει τις αντιφάσεις και τα διακυβεύματα των καλούμενων μετανεωτερικών κοινωνιών. Ερμηνεύει το νεοφιλελευθερισμό ως νέα βαρβαρότητα που με βίαιες, αυταρχικές μορφές εξοστρακίζει την πολιτική και κοινωνική ισότητα, με αποτέλεσμα τη ριζική ασυνέχεια του ιστορικού χρόνου. Με τέτοιες ακαδημαϊκές περγαμνές πώς βρεθήκατε στην Κύπρο; Γνώρισα, σε κάποια περίοδο της ζωής μου, τη γυναίκα μου Μαρία Ρωσίδου, αρχιτέκτονα από τη Μόσχα κι έτσι πήρα την απόφαση να εγκατασταθώ εδώ. Άλλωστε είχα και έχω μία ερωτική σχέση με την Κύπρο, ένα νησί που συνεχώς μου αποκαλύπτεται και του αποκαλύπτομαι.

«Οι πολίτες γίνονται πολιτικά ανορεξιακοί»

> «Δυστυχώς στον προεκλογικό κυριάρχησε το πολιτικό θέαμα, όχι ο ουσιαστικός διάλογος»

ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΣΟΛΩΜΩΝΙΔΟΥ ΔΡΟΥΣΙΩΤΟΥ

Πώς νιώθετε όταν τελειώνει μια χρονιά; Στους νόμους της φυσικής δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος. Υπάρχει ο φανταστικός χρόνος. Μολοταύτα, ο Αριστοτέλης ισχυριζόταν πως «φανερών ότι ουκ ἔστιν ἄνευ κινήσεως και μεταβολής χρόνος». Πάντως, όταν τελειώνει μια χρονιά με πιάνει κατάθλιψη με τη δικτατορία της κατανάλωσης.

Τι ακριβώς εννοείτε «δικτατορία της κατανάλωσης»; Έχει επιβληθεί από τους μηχανισμούς της αγοράς ένα επικίνδυνο πρότυπο υποχρεωτικής καταναλωτικής συμπεριφοράς που υποβαθμίζει τους ανθρώπους σε αντικείμενα. Η δικτατορία της κατανάλωσης διαίρει τα συναισθήματά μας, δραματοποιεί τα ένστικτά μας, πολλαπλασιάζει το σώμα μας. Μας στρέφει ενάντια στον ίδιο τον εαυτό μας. Μας υποβαθμίζει σε ομιλούντα εργαλεία. Είμαστε μέρος της υλιστικής αλλοτρίωσης. Του καταναλωτικού αυτισμού. Χάνουμε έτσι το αισθητικό συναίσθημα του χρόνου. Ζούμε χωρίς να νιώθουμε, μιμούμαστε χωρίς να αξιολογούμε, μεμψιμοιρούμε χωρίς να τολμάμε. Αγαπάμε χωρίς ποιότητα αισθήματος.

Υπάρχουν άνθρωποι που κάνουν απολογισμό του χρόνου που φεύγει. Δεν ανήκω στη συμπάθη τάξη των λογιωτών. Θεωρώ τον απολογισμό πράξη εξορθολογισμού που φυλακίζει τη ζωή. Είναι άλλοι για όσους έχουν πάρει διαζύγιο με την ποίηση της ζωής. Προσωπικά, η πρωτοχρονιά - ως πολιτισμική επιπόνη που αργότερα συνδέθηκε άμεσα με το φετιχισμό της κατανάλωσης - μου προξενεί αρνητικά συναισθήματα. Για να ισορροπήσω, καταφεύγω στην αισθητική του Bach, του Schoenberg, του Jarrett, του Rachmaninoff, του Telemann ή του Part. Στη φωνή του Waits, της Mitchell και της Lhasa.

Από αύριο βράδυ θα συναλλάσσετε σε ευρώ. Δυστυχώς δεν υπήρξε ουσιαστικός διάλογος για το ευρώ. Δεν έγιναν μελέτες να διακριβώσουμε τις επιπτώσεις παραγωγικών τομέων που πρόκειται να ζημιωθούν και, έτσι, να τύχουν ιδιαίτερες μέριμνας. Ούτε συντάχθηκε μια πρά-

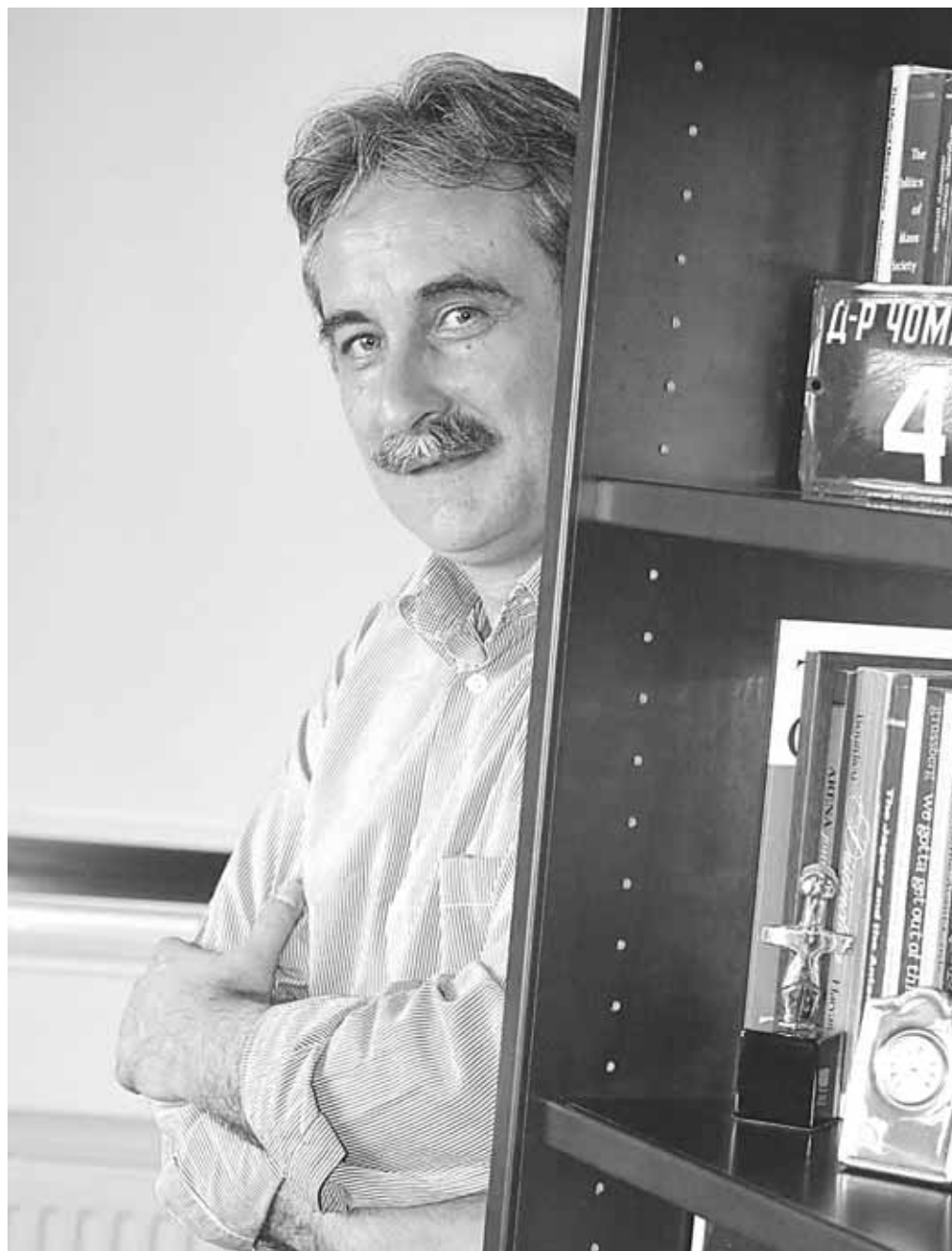
σινή βίβλος που θα κατέγραφε τα υπέρ και τα κατά της ένταξης της Κύπρου στο ευρώ. Χρειάζομασταν περισσότερο χρόνο ώστε να υπάρξει ορθολογικότερη προετοιμασία και ισχυρή θεσμική θωράκιση για να αποφευχθούν φαινόμενα ενίσχυσης παρατηρούμενων ανισοτήτων και ακρίβειας. Και όλα τούτα σε μία Κύπρο που καταναλώνει περισσότερα απ' όσα παράγει.

Πώς θα σκιαγραφούσατε την εικόνα της κυπριακής κοινωνίας και, γενικά, του Κύπριου; Είμαστε ευαίσθητη και, συνάμα, φιλαυτη κοινωνία. Βαθιά συντηρητική, με ξενοφοβικά σύνδρομα και ατομοκεντρική συμπεριφορά. Ένας δίκαιος ιδεολογικός μικροαστισμός που βολεύει πολιτικούς και πολίτες. Προέκυψε άλλωστε από τη συγκριτική ευρωπαϊκή κοινωνική έρευνα του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Με την κατοχή έγινε διάρρηξη του κοινωνικού ιστού. Απώλεσαμε την κοι-

νωνική μας αισθητική. Την αποτελειώνει η δικτατορία της επιδεικτικής κατανάλωσης. Έχουμε, επομένως, την ηθική ευθύνη να αναμετρηθούμε με την ιστορική μας μνήμη, την κοινωνική μας αυτογνωσία και την ταξική μας συνείδηση. Μόνο τότε μπορούμε να αντιμετωπίσουμε

αποτελεσματικά και όχι αποσπασματικά τη νέα βαρβαρότητα του νεοαποικιοκρατισμού. Μια βαρβαρότητα που συγχέεται - θα έλεγε η Άρεντ - τη νόμιμη εξουσία με την αυθαίρετη βία. Μην ξεχνάμε πως αυτή η νεοαποικιοκρατική βαρβαρότητα αποσταθεροποιεί το περιφερειακό πολιτικό σύστημα. Και τούτο γίνεται επειδή είτε κάποιες ντόπιες πολιτικές δυνάμεις είτε κάποιες χώρες συμπράττουν με τη βαρβαρότητα του νεοαποικιοκρατισμού. Τυπικό παράδειγμα αποτελεί η Τουρκία, ανεξάρτητα αν την εξουσία κατέχουν ισλαμιστές ή κεμαλιστές.

Πώς βιώνετε τον προεκλογικό; Δυστυχώς στον προεκλογικό κυριάρχησε το πολιτικό θέαμα. Όχι ο ουσιαστικός διάλογος. Όσο πιο πολύ ενισχύεται το θέαμα τόσο περισσότερο εντείνεται το φαινόμενο της πολιτικής απόβιας και αποστασιοποίησης. Οι πολίτες γίνονται πολιτικά ανορεξιακοί. Επιρρεπείς σε ισοπεδωτικές μορφές αποπολιτικοποίησης. Μολοταύτα, η επόμενη πενταετία είναι εξαιρετικά κρίσιμη για Κυπριακό και εσωτερική διακυβέρνηση. Είμαστε λίγο πριν από τις εκλογές και δεν έγινε συζήτηση, φερ' ειπείν, για την κοινωνική ασφάλιση. Διεξάγεται προεκλογικός χωρίς ουσιαστική αντιπαράθεση θέσεων. Χωρίς πολιτική αισθητική.

Με εκνευρίζουν οι συμπεριφορές
των συκοφαντών και πωχαλαζόνων

Ποιος είναι ο κόσμος του Κώστα Γουλιάμου; Η γραφή και η εικόνα. Μου αρέσει πολύ να παρατηρώ και να γράφω. Ξερετε, η εικόνα είναι δρόμος και όχι πράγμα. Παρατηρώντας κανείς δημιουργικά την εικόνα κάνει τον τόπο τοπίο, το δε χώρο χορικό.

Τι σας εκνευρίζει πιο πολύ; Οι συμπεριφορές των δοκσιόφωνων και πωχαλαζόνων. Η αμετροπέπεια του λόγου των συκοφαντών, ως διάτρητο άλλοθι συγκάλυψης δικών τους «εστίων μύλων». Οι υπερφίαλες φιλοδοξίες οσφοκαμπτών και κολάκων που, προκειμένου να ανέλθουν ή διασφαλίσουν πάσης φύσεως αξιώματα, γίνονται Αλκιβιάδης και Εφιάλτες. Είναι κάτι που δεν θα αποχωριζόσασταν ποτέ; Την αρμονία αγάπης για τη γυναίκα μου, τη Μαρία. Τις παλιές λιθογραφίες από χειρόγραφα του Λένιν. Τα υγρά μάτια της μάνας μου όταν μιλά για τον αδελφό της - ανάρτη του ΕΛΑΣ - που εκτέλεσαν χιτασταμασφαλίτες στον εμφύλιο και που ποτέ δεν είδε το νεκρό του σώμα. Τι μεταφυσική μου αγωνία στο γήπεδο για την Ομόνοια, και στην τηλεόραση για τον Ολυμπιακό Πειραιώς.

Μια αξία που δεν πρέπει να γίνεται αντικείμενο συμβιβασμών; Η ελευθερία και, το συνώνυμό της, η κοινωνική απελευθέρωση απέναντι σε κάθε μορφή βαρβαρότητας. Αυτό είναι το πάθος, η διαρκής μου αγωνία. Αυτός και ο αγώνας μου.

«Σημείο μηδέν» περιβαλλοντικής
καταστροφής το 2007

Τι σημάδεψε τη χρονιά 2007; Το μεγάλο απεργιακό κύμα σε Γαλλία και Γερμανία. Η σύνοδος στο Μπάι που ανέδειξε νέα προβλήματα με παλιό περιεχόμενο. Ωστόσο, το 2007 μένει στην ιστορία ως το «σημείο μηδέν» της περιβαλλοντικής καταστροφής. Και δεν εννοώ μόνο την πύρινη λαίλαπα της Πελοποννήσου. Τα τελευταία είκοσι χρόνια, οι φυσικές καταστροφές τετραπλασιάστηκαν λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη, λέει η φετινή έκθεση της Oxfam. Περισσότεροι από 254 εκατομμύρια πληρώνουν το τίμημα της δράσης και αδράνειας των G8. Απόδειξη, οι πλημμύρες το 2007 στην Αφρική, οι μεγαλύτερες των τελευταίων 30

ετών. Τα ίδια στο Νεπάλ, την Ινδία, το Μπαγκλαντές. Οι φονικοί τυφώνες στην Κεντρική Αμερική, στο Μεξικό, την Καραϊβική και η ανομβρία της Μεσογείου εκπέμπουν σήμα κινδύνου. Υπέρξαν γεγονός το 2007 που μας κάνουν να αισιοδοξούμε; Επικαλούμαι το αντιπολεμικό κίνημα. Το κίνημα ενάντια στη φτώχεια και την καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση. Εκεί βρίσκεται η ελπίδα μας. Παράδειγμα, η συνάντηση του 7ου Κοινωνικού Φόρουμ που έγινε για πρώτη φορά στην Αφρική, στην Κένυα. Χιλιάδες οπαδοί της «ενεργητικής παγκοσμιοποίησης» συναντήθηκαν ως αντίβαρο στην αδιέξοδη πολιτική των G8. Σημειώνω την απόρριψη - διά δημοψηφισμάτων - του αμερικανικού σχεδίου περί τοποθέτησης αντιβαλλιστικών πυραύλων που έγιναν σε 15 πόλεις της Θεσχίας, άμεσα πληττόμενων από την εγκατάσταση. Περιβαλλοντικές καταστροφές και στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας

βαθαίνουν τις ανισότητες, υπονομεύουν την ειρήνη. Η καταστροφή του περιβάλλοντος έχει και ταξικό χαρακτήρα. Πού στηρίζετε μια τέτοια θέση; Σύμφωνα με εκθέσεις της Διεθνούς Ομοσπονδίας του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου στη δεκαετία 1991-2000 στα πλουσιότερα κράτη σημειώθηκαν 23 θάνατοι ανά καταστροφή έναντι 1.052 θανάτων στις φτωχότερες χώρες. Την περίοδο 1985-1999, οι απώλειες των πλουσιότερων χωρών, λόγω φυσικών καταστροφών, ανήλθαν μόλις στο 2% του ΑΕΠ, ενώ στις φτωχές χώρες οι απώλειες έφτασαν στο 13% του ΑΕΠ. Ξεκινώντας από τους G8 και φτάνοντας ακόμα και σε χώρες που σήμερα βρίσκονται σε ανάπτυξη (Κίνα, Ινδία), το μοντέλο του νεοφιλελευθερισμού θυμίζει τη Μήδεια που τρώει τα παιδιά της. Ο βαθμός αγριότητας του ανταγωνισμού οδηγεί σε νεκρόιστο οικοσύστημα.

Χρειαζόμαστε στην Ευρώπη
μία σύγχρονη
ριζοσπαστική αριστερά

Με αυτά τα δεδομένα, πώς προμηνύεται το δίσκετο 2008; Το «δίσκετο» παραπέμπει σε πρακτικές δεξιοδαιμονίας και προλήψεων. Δεν προσεγγίζω τα δρώμενα με τέτοιες πρακτικές. Ερμηνεύω τον κόσμο μέσα από τις αρχές του ιστορικού και διαλεκτικού υλισμού. Του επιστημονικού Μαρξισμού. Εντός 2008 τα κοινωνικά προβλήματα θα οξυνθούν. Οι ταξικές αντιθέσεις θα δυναμώσουν. Θα εντατικοποιηθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργατών λόγω ανεργίας. Ο Μαρξ μιλάει για αλλοτριωμένη δραστηριότητα των εργαζομένων στον καπιταλισμό. Οι μορφές αλλοτρίωσης έχουν πιο ύπουλη μορφή σήμερα. Το 2008 φέρνει κοινωνικές πυρκαγιές στην Ευρώπη. Γι' αυτό και η αριστερά στην Ευρώπη καλείται να δραματιστεί πρωταγωνιστικό ρόλο.

Με δεδομένους τους περιορισμούς του διεθνούς οικονομικού συστήματος, τι μπορεί να κάνει η αριστερά στην Ευρώπη; Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως στην αριστερά η ανθρωπότητα σφειλεί όσα σήμερα αποτελούν κοινωνικές κατακτήσεις. Οι αγώνες της αριστεράς δημιούργησαν συνθήκες κοινωνικής απελευθέρωσης, χειραφέτησης από την εμπορευματοποίηση της ζωής και της εργασίας. Δεν φτάνει όμως αυτό. Χρειαζόμαστε στην Ευρώπη μία σύγχρονη ριζοσπαστική αριστερά. Ικανή να προπορεύεται στην κοινωνία. Όχι να συμπορεύεται με συντηρητικές δυνάμεις. Το πείραμα του ιστορικού συμβιβασμού έχει αποτύχει παταγωδώς. Χρειαζόμαστε λοιπόν μια αριστερά που δεν θα βρίσκει λύσεις μετρώνας μόνο ψήφους. Αν δεν το πράξει, θα βρεθεί μπροστά σε κρίσεις του 21ου αιώνα με πολιτικούς μηχανισμούς εντελώς ακατάλληλους να τις αντιμετωπίσουν.

Ποια θεωρείτε μεγάλα ζητήματα της εποχής μας; Την εκρηκτική ανάπτυξη των ψηφιακών διαδικτυών, των τεχνολογιών επιτήρησης, της βιοτεχνολογίας και βιοϊατρικής. Τις μορφές νεοαποικιοκρατισμού, τη στρατιωτικοποίηση της οικονομίας, τις άυλες δομές της κυβερνονομίας, τη λεηλασία του περιβάλλοντος και τους εξοστρακισμούς μηχανισμούς χειραγώγησης της παγκόσμιας κοινωνικής γνώσης. Όλα αυτά ως ζητήματα όταν δεν αντιμετωπίζονται διαλεκτικά μετατρέπονται σε προβλήματα απορρύθμισης της κοινωνίας. Εδώ ακριβώς πρέπει να εγκύψει μια ριζοσπαστική αριστερά, πετώντας στον κάλαθο παλιές φοβίες. Έχει την ηθική ευθύνη παραγωγής πολιτικής σκέψης και μηχανισμού πολιτικής δράσης. Την ηθική ευθύνη της ενόπτιας των ιδίων των δυνάμεών της που είναι κατακεραματισμένες σκεδόν παντού. Έτσι θα επανέλθει η πολιτική αισιοδοξία σε λαούς και εργαζόμενους.

Αν ζούσαν σήμερα Μαρξ, Λένιν, Τσε Γκεβάρα ή Άρης Βελουχιώτης, θα υπήρχε ενόπτια της αριστεράς; Είμαι από εκείνους που συμμερίζονται τη θέση πως η ενόπτια της αριστεράς δεν είναι άλλο μαθηματικό πρόβλημα. Δεν είναι η «εγκασία του Γκόλντμπαχ». Και στην εποχή του Μαρξ, Λένιν, Τσε ή του Άρη δεν υπήρχε ενόπτια της αριστεράς. Υπήρχε όμως το πάθος. Το όραμα για αλλαγή της κοινωνίας. Η πολιτική πάλη, ώστε οι εργαζόμενοι να μη γίνουν σύγχρονη δουλοπάροικοι. Το όραμα παραμένει και σήμερα, υπό διαφορετική όμως οπτική γωνία και μέσα από μια διαφορετική διαδικασία που προκύπτει από τις νέες κοινωνικές συνθήκες. Μια ενωμένη αριστερά, με ανθρώπινη πολιτική, μπορεί να εξελιχθεί την κρίση που μαστίζει τις ιστορίες της εποχής μας. Πιστεύω πως μια ριζοσπαστική αριστερά είναι η ποίηση του μέλλοντός μας.

Σε αυτές τις νέες συνθήκες, θα μπορούσε η Ε.Ε. να αναδειχθεί σε αυτόνομο παράγοντα παγκόσμιας εξέλιξης ή θα λειτουργεί ως δορυφορική δύναμη των ΗΠΑ; Όσο η Ε.Ε. δεν δημιουργεί ειδική σχέση με τη Ρωσία τόσο περισσότερο θα βαθαίνει η εξάρτησή της από τις ΗΠΑ σε στρατιωτικό (ΝΑΤΟ) και οικονομικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, η υφιστάμενη συγκρότηση και λειτουργία της Ε.Ε. δεν δίνει χώρο και ρόλο στους πολίτες ούτε και τρόπο να παρέμβουν ουσιαστικά στο δημόσιο βίο. Να γιατί οι λαοί απέρριψαν τη συνταγματική συνθήκη. Κατανόησαν πως η υπερανάπτυξη των αγορών θεσμών συνοδεύεται από την πολιτική ανορεξία των ηγεμονικών ελίτ για κοινωνική Ευρώπη, για μείωση των ανισοτήτων. Υπάρχει ένα είδος δομικής ασυμμετρίας που πρέπει άμεσα να αναστραφεί υπέρ μιας κοινωνικής στρατηγικής. Η Ευρώπη έχει όσο ποτέ άλλοτε ανάγκη από ένα νέο τύπο ανάπτυξης, με κοινωνικούς και ανθρώπινους όρους.

Πώς εννοείτε αυτόν τον τύπο ανάπτυξης; Τον εννοώ ως τον αντίποδα της νεοφιλελευθέρης ορθοδοξίας. Ως πολιτική που θα συνεκτιμά εξ αρχής και από μηδενική βάση τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτισμικούς και οικονομικούς όρους. Όπου η επιδίωξη της πρόοδου δεν καταστρατηγεί τα όρια της φύσης, της κοινωνικής συνοχής και των εγγυήσεων ισότητας αναδιανομής του πλούτου.

Ποιος ο ρόλος της Κύπρου σε μια τέτοια Ευρώπη; Ουσιαστικό διεκδικητικός και ουκί ρόλος παθητικός, ρόλος «θυματοποίησης». Πιστεύω πως έχουμε τη δυνατότητα να ξεφύγουμε από την κλίμακα του μετρίως μέτριου και πάντα μετρημένου. Να αξιοποιήσουμε με σύνεση τη γεωπολιτική και γεωοικονομική θέση μας. Να διαμορφώσουμε και εκπέψουμε σήμα νέας πολιτικής στρατηγικής. Να γίνει απεξάρτηση από τη λογική των τεχνασμάτων. Οφείλουμε να επενδύσουμε στους νέους, στην έρευνα. Στην παιδεία, εμπνέδωντας παράλληλα συνθήκες αξιολογίας και όχι κομματοκρατίας.

